

Zo hoort in ieder park een *Catalpa* te staan. Deze *Catalpa* bij Paleis Soestdijk is geplant in 1880 en in 1973 omgewaaid. Toen het tuinpersoneel de omgewaalde boom wilde opruimen, greep koningin Juliana in. En de boom staat er nog steeds.

Jaap Smit

Betere Bomen: In ieder park minimaal één grote *Catalpa*

De bolcatalpa is eigenlijk de saaiste van de club, vergeet die dus vooral.

De *Catalpa* is veel meer dan alleen de bekende, maar vooral saaie, bolcatalpa, die wat mij betreft best verbannen mag worden. Soorten met opvallende bloemen en peulen. Het geslacht omvat struiken en indrukwekkende bomen, die moeiteloos met een paardenkastanje kunnen wedijveren. Het sortiment is best groot, maar zit ook hopeloos door elkaar. Toch hoort in ieder park minstens één grote *Catalpa*.

Allereerst de naam. Het geslacht *Catalpa* is genoemd naar het Cherokee-woord 'catawba'. De oorspronkelijke bewoners van Noord-Amerika gebruikten deze naam om deze boom aan te duiden. Catawba betekent 'bonenboom'. De naam '*Catalpa*' is een verbastering van dit Indiaanse woord. Ik noem het altijd als voorbeeld waarom de term 'Latijnse naam' voor planten wat mij betreft niet mag. Plantennamen zijn niet alleen Latijn, maar ook Indiaans, Grieks, Chinees en nog veel meer talen. Daarom past 'botanische naam' wat mij betreft veel beter. Geen Latijnse naam meer dus...

In 1726 werd de eerste *Catalpa* vanuit Amerika naar Europa gebracht. Carl Linnaeus beschreef de soort die we nu kennen als *Catalpa bignonioides* in 1753 als *Bignonia catalpa*. In 1777 beschreef Giovanni Antonio Scopoli het geslacht *Catalpa* zoals we dat nu nog kennen. De boom behoort tot de trompetboomfamilie (*Bignoniaceae*), waarin ook *Campsis* (trompetklimmer) en *Pandorea* thuishoren. Soortechtheid is lastig bij *Catalpa*'s, omdat ze gemakkelijk kruisen en kwekers vaak zaaien op basis van wat goed lijkt. Bloemkenmerken en de vorm en dikte van de peulen zijn de belangrijkste determinatiekenmerken.

Auteur: Jaap Smit

Bloem van *Catalpa speciosa*

Bloem van *Catalpa ovata*

Catalpa speciosa 'Frederik' (foto uit 2017)

Over de auteur

Jaap Smit is een Nederlandse dendroloog met diepgaande expertise op het gebied van bomen en hun rol voor klimaatadaptatie. Sinds maart 2023 bekleedt hij de functie van groene curator bij Trompenburg Tuinen & Arboretum in Rotterdam, waar hij verantwoordelijk is voor de collectie en het beeld van de tuin.

Volgens *Plants of the World Online* (POWO, <https://powo.science.kew.org/>) bestaan er veel soorten. Uit Noord-Amerika komen vooral de grote bomen met dikke peulen: *Catalpa bignonioides* en *Catalpa speciosa*.

De beste van de twee – maar vreemd genoeg weinig toegepast – is *Catalpa speciosa*. Deze boom kan meer dan 25 meter hoog worden en blijft relatief smal. De takken zijn stevig en breken minder snel dan bij andere soorten. De bladeren zijn geurloos, ovaal, vaak hartvormig aan de basis en tot 30 bij 20 cm groot. De witte, kelkvormige bloemen met gele vlekken en lichte ribbels vallen op, terwijl de peulen dun en tot 40 cm lang zijn. De herfstkleur is prachtig geel.

Er bestaan twee cultivars: 'Pulverulenta' (witbont, weinig aantrekkelijk) en de waardevolle *Catalpa speciosa* 'Frederik', geselecteerd van een meer dan 100 jaar oude boom in de tuin van de tuinbouwschool Frederiksoord. Deze werd derde in de verkiezing 'Boom van het Jaar 2025'. Wil je zeker zijn van een goede *Catalpa speciosa*? Plant dan 'Frederik'.

Andere Amerikaan

De andere Amerikaan is *Catalpa bignonioides*, de meest gekweekte soort. Deze wordt bijna even hoog, maar groeit breder en gaat in de natuur soms half liggend verder. Voorbeelden staan in Breda (Wilhelminapark) en in Trompenburg Tuinen & Arboretum. Beide soorten verdragen stedelijke omstandigheden goed – zelfs verharding. In de Theresiastraat in Den Haag zijn prachtige voorbeelden te zien. Het blad van *C. bignonioides* is breed ovaal (tot 25 × 20 cm) en ruikt onaangenaam bij kneuzing. De bloempluimen zijn rijk gevuld, met witte, klokvormige bloemen vol paarse vlekken. De peulen zijn rond, dun en tot 35 cm lang. Door veel kruisingen variëren de kenmerken sterk. Wil je toch een goede boom? Kies dan liever voor de genoemde *C. speciosa* 'Frederik'.

Cultivars en hybriden

De bekendste cultivar van *C. bignonioides* is 'Nana' – de bekende bolcatalpa. Deze bolvormige vorm bloeit echter niet, is gevoelig voor *Verticillium* en vraagt veel onderhoud. Liever niet dus! Wie toch een compacte bolvorm wil, kiest beter voor *x Chitalpa tashkentensis*, een kruising tussen *Chilopsis linearis* en *C. bignonioides*. Deze groeit als struik of kleine boom (3–8 m), bloeit met lichtroze *Catalpa*-achtige bloemen in augustus en is beter bestand tegen ziekten.

Een andere kruising is *C. x erubescens*, tussen de Amerikaanse *C. bignonioides* en de Chinese *C. ovata*. De bekendste cultivar, 'Purpurea', loopt bijna zwart uit en kleurt in de zomer groen. De bloemen zijn wit met paarse vlekken. Andere cultivars, zoals 'Japonica', staan in de Naamlijst van Houtige Gewassen, maar worden zelden gekweekt in Nederland.

Aziatische soorten

Catalpa fargesii f. *duclouxii* uit China wint snel aan populariteit. De boom wordt circa 7 meter hoog met een smalle kroon (4 m) en bloeit al in juni – veel eerder dan de andere soorten. De felroze bloemen vallen sterk op. Er bestaan twee klonen: één die donkerbruin uitloopt en geen peulen draagt, en één die groen uitloopt en dunne peulen tot 60 cm vormt. POWO stelt dat deze soort binnenkort als *C. bungei* zal worden aangeduid – een naam die vroeger onterecht aan de bolcatalpa werd gekoppeld.

Tot slot *Catalpa ovata*, eveneens uit China. Deze blijft met circa 7 meter compact. De cultivar 'Slender Silhouette' zou smaller blijven, al zijn er nog weinig voorbeelden. De bladeren zijn tot 25 cm groot, vaak drielobbig, en de bloemtrossen verschijnen in juli en augustus. De gele bloemen met rode binnenkant zijn kleiner dan die van de Amerikaanse soorten, maar minstens zo sierlijk. De peulen zijn 30 cm lang en iets dikker.

Kortom: *Catalpa* verdient veel meer aandacht – in elke brede laan of park hoort er minstens één te staan!

BE SOCIAL
Scan, lees & deel!